

ΠΛΗ31

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΓΝΩΣΗ

Μάθημα 2.4: Κανόνες Παραγωγής

Δημήτρης Ψούνης

Περιεχόμενα Μαθήματος

A.Θεωρία

1. Εισαγωγή

1. Κανόνες Παραγωγής
2. Σύστημα Παραγωγής

2. Ορθή Αλυσίδωση

1. Εισαγωγή
2. Παράδειγμα
3. Αλγόριθμος Εκτέλεσης
4. Στρατηγικές Επίλυσης Συγκρούσεων
5. Παράδειγμα με άλλες στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων
6. Παράδειγμα με κατηγορήματα
7. Δίκτυο Κανόνων

3. Ανάστροφη Αλυσίδωση

1. Αλγόριθμος Εκτέλεσης
2. Παράδειγμα
3. Παράδειγμα με κατηγορήματα

B.Ασκήσεις

A. Θεωρία

1. Εισαγωγή

1. Σύστημα Παραγωγής

- Ένα **σύστημα παραγωγής** είναι ένα απλό σύστημα συμπερασμού, το οποίο αποτελείται από τα εξής:

- Ένα σύνολο από κανόνες (**κανόνες παραγωγής**) που είναι IF..THEN κανόνες υπό τη γενική μορφή:

IF συνθήκες THEN συμπεράσματα

- Το σύνολο των κανόνων συγκροτούν τη **βάση κανόνων**.

- Έπειτα χρησιμοποιώντας αυτήν την «αποθηκευμένη γνώση»

- Είτε ξεκινάμε από υποθέσεις που ισχύουν προσπαθώντας να συνδυάσουμε κανόνες για να οδηγηθούμε σε κάποιο συμπέρασμα (συλλογισμός προς τα εμπρός – ορθή αλυσίδωση)
- Είτε ξεκινάμε από κάτι που θέλουμε να αποδείξουμε και εντοπίζουμε τι αρκεί να δείξουμε (συλλογισμός προς τα πίσω – ανάστροφη αλυσίδωση)

- Το σημαντικό βέβαια είναι ότι αυτό γίνεται αλγοριθμικά!

- Ο τρόπος συμπερασμού του συστήματος παραγωγής είναι «απλοϊκός», αλλά μας δίνει κατάλληλο υπόβαθρο για να κατανοήσουμε (επόμενο μάθημα) τα **έμπειρα συστήματα**.

A. Θεωρία

2. Ορθή Αλυσίδωση

1. Εισαγωγή

- Ένα **σύστημα παραγωγής** λειτουργεί ως εξής:

- Εισάγουμε σε αυτό γεγονότα που ισχύουν (συγκροτούν τη μνήμη εργασίας)
- Αυτά ενεργοποιούν (ισχύει το IF) κάποιους κανόνες παραγωγής
- Επιλέγουμε με κάποιο κριτήριο (επίλυση συγκρούσεων) έναν από τους κανόνες (τον πυροδοτούμε) και η νέα γνώση που παράγεται ισχύει πλέον ως γεγονός
- Παράγεται έτσι νέα γνώση. Σταματάμε όταν προκύψει ένα συμπέρασμα που μας ικανοποιεί.

A. Θεωρία

2. Ορθή Αλυσίδωση

2. Παράδειγμα

Παράδειγμα 1: Δίνεται η παρακάτω βάση κανόνων:

R1: if A and B then C
 R2: if C and D then E
 R3: if A and I then ~H
 R4: if A and ~D then E
 R5: if C and ~D then I
 R6: if E and I then ~H
 R7: if E and H then ~G
 R8: if E and ~H then G

Να εξαχθεί το G χρησιμοποιώντας ορθή αλυσίδωση, αν το αρχικό περιεχόμενο της μνήμης εργασίας είναι ME={A,B,~D,E}

Χρησιμοποιήστε την εξής στρατηγική ελέγχου: Σε περίπτωση σύγκρουσης να επιλεγεί ο κανόνας που προηγείται στη σειρά αναγραφής. Δεν πυροδοτείται ο ίδιος κανόνας δεύτερη φορά.

A. Θεωρία

2. Ορθή Αλυσίδωση

2. Παράδειγμα

R1: if A and B then C
 R2: if C and D then E
 R3: if A and I then ~H
 R4: if A and ~D then E
 R5: if C and ~D then I
 R6: if E and I then ~H
 R7: if E and H then ~G
 R8: if E and ~H then G

Λύση:

2. Καταγράφουμε τους κανόνες που ενεργοποιούνται (Ισχύει το if τους)

1. Εισάγουμε στην Μνήμη Εργασίας τα αρχικά γεγονότα

Βήμα	Κανόνες που ενεργοποιούνται	Κανόνας που πυροδοτείται	Μνήμη Εργασίας
0			{A,B,~D,E}
1	R1,R4	R1	{A,B,~D,E,C}
2	R4,R5	R4	{A,B,~D,C,E}
3	R5	R5	{A,B,~D,C,E,I}
4	R3,R6	R3	{A,B,~D,C,E,I,~H}
5	R6,R8	R6	{A,B,~D,C,E,I,~H}
6	R8	R8	{A,B,~D,C,E,I,~H,G}

Άρα ισχύει το G.

3. Επιλέγουμε τον κανόνα που πυροδοτείται με βάση τη στρατηγική επίλυσης σύγκρουσης

4. Τα γεγονότα που είναι στο THEN εισάγονται στην μνήμη εργασίας (Τερματισμός όταν εισαχθεί ο στόχος)

A. Θεωρία

2. Ορθή Αλυσίδωση

3. Αλγόριθμος Εκτέλεσης

Ο ΑΛΓΟΡΙΘΜΟΣ ΟΡΘΗΣ ΑΛΥΣΙΔΩΣΗΣ:

- Αρχικοποίηση της μνήμης εργασίας**
  - Γίνεται μόνο στην αρχή της εκτέλεσης. Τα γεγονότα που μας δίνονται, εισάγονται στην μνήμη εργασίας
- Εύρεση Κανόνων που ικανοποιούνται (Κατασκευή Συνόλου Σύγκρουσης)**
  - Εξετάζεται σε ποιους κανόνες ικανοποιούνται οι υποθέσεις τους (ποιοι κανόνες ενεργοποιούνται)
  - Οι κανόνες αυτοί δημιουργούν το σύνολο σύγκρουσης.
- Επιλογή ενός κανόνα**
  - Η επιλογή του κανόνα γίνεται με βάση την **στρατηγική επίλυσης σύγκρουσης** που επιλέγεται
- Πυροδότηση του κανόνα**
  - Δηλαδή εκτελείται ο κανόνας που έχει επιλεγεί από το προηγούμενο βήμα
- Ενημέρωση της μνήμης εργασίας**
  - Η πυροδότηση του κανόνα έχει ως αποτέλεσμα την τροποποίηση της μνήμης εργασίας με προσθήκη νέας γνώσης.
- Αν βρεθεί κατάσταση λύσης τερματίσει, αλλιώς πηγαίνει στο βήμα 2.**
  - Το κριτήριο τερματισμού καθορίζεται από την εκφώνηση.

A. Θεωρία

2. Ορθή Αλυσίδωση

4. Στρατηγικές Επίλυσης Σύγκρουσης

Υπάρχουν διάφορες στρατηγικές για την επιλογή του κανόνα που θα πυροδοτηθεί:

- Τυχαία Επιλογή**
  - Επιλέγεται τυχαία ο κανόνας που πυροδοτείται.
- Σειρά αναγραφής**
  - Επιλέγεται ο κανόνας που έχει γραφεί πρώτος στη σειρά
- Προτεραιότητα**
  - Δίνεται ένας βαθμός προτεραιότητας σε κάθε κανόνα και επιλέγεται αυτός με την μεγαλύτερη προτεραιότητα
- Διαθλαστικότητα ή αποφυγή επανάληψης**
  - Δεν επιτρέπεται η πυροδότηση ενός κανόνα περισσότερες από μία φορές στα ίδια δεδομένα.
- Προσφατότητα ή Επικαιρότητα**
  - Επιλέγεται ο κανόνας που ενσωματώνει τα πιο πρόσφατα δεδομένα που προστέθηκαν στην βάση γνώσης
- Συγκεκριμενικότητα (εξειδίκευση)**
  - Επιλέγεται ο κανόνας που ενσωματώνει τις περισσότερες συνθήκες (πιο ειδικός κανόνας)

Παρατήρηση: Η διαθλαστικότητα είναι υποχρεωτική, ακόμη και αν δεν ορίζεται ρητά θα πρέπει να την κάνουμε (αλλιώς το σύστημα πέφτει σε βρόχο)
 Οι πιο συχνοί κανόνες είναι η σειρά αναγραφής και η προσφατότητα.

A. Θεωρία

2.Ορθή Αλυσίδωση

5. Παράδειγμα με άλλες

στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων

R1: if A and B then C
 R2: if C and D then E
 R3: if A and I then ~H
 R4: if A and ~D then E
 R5: if C and ~D then I
 R6: if E and I then ~H
 R7: if E and H then ~G
 R8: if E and ~H then G

Παράδειγμα 2: Στην ίδια βάση κανόνων, να εξαχθεί το G με ορθή αλυσίδωση, αν το αρχικό περιεχόμενο της μνήμης εργασίας είναι ME={A,B,~D,E}

Με στρατηγικού ελέγχου: Την προσφατότητα και δευτερευόντως την σειρά αναγραφής. Ισχύει ότι ο ίδιος κανόνας πυροδοτείται μόνο μία φορά.

Βήμα	Κανόνες που ενεργοποιούνται	Κανόνας που πυροδοτείται	Μνήμη Εργασίας
0			{A,B,~D,E}
1	R1,R4	R1	{A,B,~D,E,C}
2	R4,R5	R5	{A,B,~D,E,C,I}
3	R3,R4,R6	R3	{A,B,~D,E,C,I,~H}
4	R4,R6,R8	R8	{A,B,~D,E,C,I,~H,G}

Αρα ισχύει το G.

A. Θεωρία

2.Ορθή Αλυσίδωση

6. Παράδειγμα με κατηγορήματα

- Ένα πραγματικό σύστημα παραγωγής χρησιμοποιεί γεγονότα και κανόνες (σε αντιστοιχία με την κατηγορηματική λογική). Το ταίριασμα γίνεται με ενοποίηση (βλέπε μάθημα 2.3). Ας δούμε ένα παράδειγμα:

Παράδειγμα 3: Δίνονται τα ακόλουθα γεγονότα:

(Tom is-parent-of Bob) (Tom is-male)
 (Tom is-parent-of Pam) (Bob is-male)
 (Bob is-parent-of Jim) (Jim is-male)
 (Jim is-parent-of John) (Pam is-female)

Ζητείστε από το σύστημα να αποδείξει τον ισχυρισμό (Tom is-father-of Bob) , δεδομένης της βάσης κανόνων:

R1	If and Then	(x is-parent-of y) (y is-parent-of z) (x is-grandparent-of z)
R2	If and Then	(x is-parent-of y) (x is-male) (x is-father-of y)
R3	If and Then	(x is-parent-of y) (x is-female) (x is-mother-of y)

Χρησιμοποιήστε ως στρατηγική επίλυσης συγκρούσεων πρωτεύοντως την σειρά αναγραφής και δευτερευόντως την τυχαία επιλογή. Επίσης ο ίδιος κανόνας δεν πυροδοτείται δεύτερη φορά με τα ίδια δεδομένα.

A. Θεωρία

2.Ορθή Αλυσίδωση

6. Παράδειγμα με κατηγορήματα

Λύση:

Βήμα	Κανόνες που ενεργοποιούνται	Κανόνας που πυροδοτείται	Μνήμη Εργασίας
0			(Tom is-parent-of Bob) (Tom is-parent-of Pam) (Bob is-parent-of Jim) (Jim is-parent-of John) (Tom is-male) (Bob is-male) (Jim is-male) (Pam is-female)
1	R1(x=Tom, y=Bob, z=Jim) R1(x=Bob, y=Jim, z=John) R2(x=Tom, y=Bob) R2(x=Tom, y=Pam) R2(x=Bob, y=Jim) R2(x=Jim, y=John)	R1(x=Tom, y=Bob, z=Jim)	(Tom is-parent-of Bob) (Tom is-parent-of Pam) (Bob is-parent-of Jim) (Jim is-parent-of John) (Tom is-male) (Bob is-male) (Jim is-male) (Pam is-female) (Tom is-grandparent-of Jim)
2	R1(x=Bob, y=Jim, z=John) R2(x=Tom, y=Bob) R2(x=Tom, y=Pam) R2(x=Bob, y=Jim) R2(x=Jim, y=John)	R1(x=Bob, y=Jim, z=John)	(Tom is-parent-of Bob) (Tom is-parent-of Pam) (Bob is-parent-of Jim) (Jim is-parent-of John) (Tom is-male) (Bob is-male) (Jim is-male) (Pam is-female) (Tom is-grandparent-of Jim) (Bob is-grandparent-of John)
3	R2(x=Tom, y=Bob) R2(x=Tom, y=Pam) R2(x=Bob, y=Jim) R2(x=Jim, y=John)	R2(x=Tom, y=Bob)	(Tom is-parent-of Bob) (Tom is-parent-of Pam) (Bob is-parent-of Jim) (Jim is-parent-of John) (Tom is-male) (Bob is-male) (Jim is-male) (Pam is-female) (Tom is-grandparent-of Jim) (Bob is-grandparent-of John) (Tom is-father-of Bob)

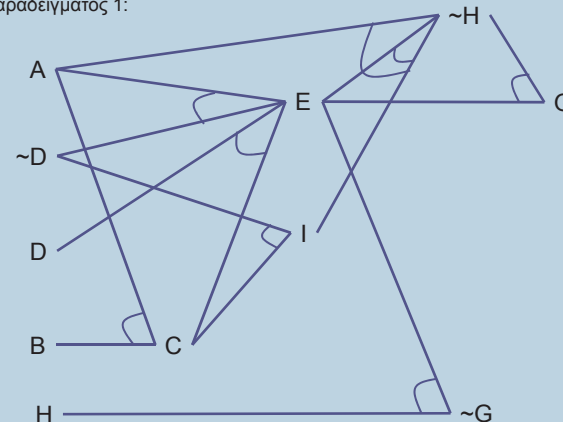
A. Θεωρία

2.Ορθή Αλυσίδωση

7. Δίκτυο Κανόνων

- Κάποιες φορές ζητείται και η απεικόνιση των κανόνων σε μορφή δικτύου (γράφου)
- Τότε τα απεικονίζουμε με μία τοπολογική απεικόνισή ώστε να φαίνεται ότι οι κανόνες κινούνται «προς τα δεξιά»

Παράδειγμα 3: Να σχεδιαστεί το δίκτυο κανόνων της βάσης γνώσης του Παραδείγματος 1:

R1: if A and B then C
 R2: if C and D then E
 R3: if A and I then ~H
 R4: if A and ~D then E
 R5: if C and ~D then I
 R6: if E and I then ~H
 R7: if E and H then ~G
 R8: if E and ~H then G

A. Θεωρία

3. Ανάστροφη Αλυσίδωση

1. Αλγόριθμος Εκτέλεσης

Στην αντίστροφη αλυσίδωση ξεκινάμε από τον στόχο:

- Προσπαθούμε να ταυτίσουμε τον στόχο με το συμπέρασμα κάποιου κανόνα και επαναλαμβάνουμε.
  - Επιλέγονται οι κανόνες και γράφονται με την σειρά που καθορίζει η στρατηγική επίλυσης συγκρούσεων.
    - Αν υπάρχουν μεταβλητές ενοποιούνται με τις τιμές που καθορίζει ο κόμβος στόχος
  - Επαναλαμβάνουμε για κάθε νέο στόχο που έχει προκύψει, μέχρι να οδηγηθούμε σε κάποιο γεγονός.
- Η όλη προσέγγιση γίνεται με μία πολιτική «κατά βάθος». Η εξερεύνηση θα σταματήσει, όταν ικανοποιηθούν οι απόγονοι του κόμβου-στόχου που επαρκούν για να απαντηθεί το ερώτημα.

ΠΡΟΣΟΧΗ! Αν ένας στόχος δεν ταυτίζεται ούτε με συμπέρασμα κανόνα, ούτε με κάποιο γεγονός, τότε ΔΕΝ ΙΣΧΥΕΙ!!!

A. Θεωρία

3. Ανάστροφη Αλυσίδωση

1. Αλγόριθμος Εκτέλεσης

Το συντακτικό του δένδρου που κατασκευάζουμε είναι

Ένας στόχος αναφέρεται χωρίς πλαίσιο:

Στόχος: G

Ένας Κανόνας αναφέρεται με πλαίσιο

Κανόνας: X

Ένας κανόνας του οποίου οι υποθέσεις είναι AND γράφεται με σύζευξη των βελών

Κανόνας: X

Ενώ σε έναν στόχο που μπορεί να ικανοποιηθεί με διαφορετικούς τρόπους απεικονίζουμε το OR των στόχων ως εξής:

Στόχος: H

A. Θεωρία

3. Ανάστροφη Αλυσίδωση

2. Παράδειγμα

Παράδειγμα 4: Δίνεται η παρακάτω βάση κανόνων:

R1: if A and B then C
 R2: if C and D then E
 R3: if A and I then ~H
 R4: if A and ~D then E
 R5: if C and ~D then I
 R6: if E and I then ~H
 R7: if E and H then ~G
 R8: if E and ~H then G

Να εξαχθεί το G χρησιμοποιώντας ανάστροφη αλυσίδωση, αν το αρχικό περιεχόμενο της μνήμης εργασίας είναι ME={A,B,~D,E}

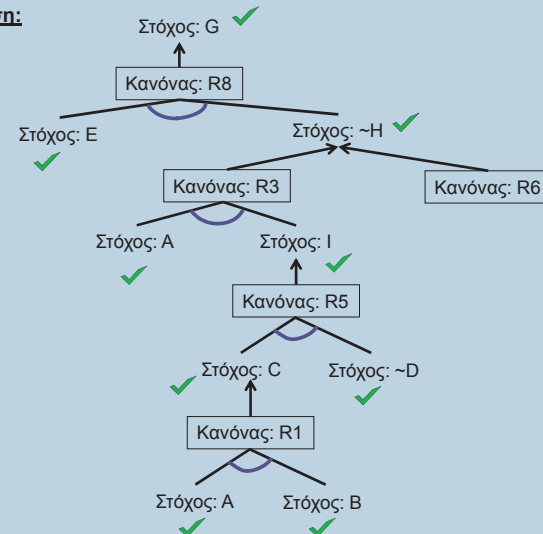
Χρησιμοποιήστε την εξής στρατηγική ελέγχου: Σε περίπτωση σύγκρουσης να επιλεγεί ο κανόνας που προηγείται στη σειρά αναγραφής. Δεν πυροδοτείται ο ίδιος κανόνας δεύτερη φορά.

A. Θεωρία

3. Ανάστροφη Αλυσίδωση

2. Παράδειγμα

Λύση:

R1: if A and B then C
 R2: if C and D then E
 R3: if A and I then ~H
 R4: if A and ~D then E
 R5: if C and ~D then I
 R6: if E and I then ~H
 R7: if E and H then ~G
 R8: if E and ~H then G

ΠΡΟΧΕΙΡΟ:

ME: {A,B,~D,E,C,I,~H,G}

Για να ικανοποιήσουμε έναν στόχο:

1. Αν είναι στη μνήμη εργασίας: ικανοποιείται
2. Αν είναι δεξί μέλος κανόνα: Γράφουμε τους κανόνες που ικανοποιείται με OR και έπειτα συνεχίζουμε με στρατηγική κατά βάθος
3. Στην οπισθοδρόμηση της κατά βάθος, οι στόχοι που ικανοποιήθηκαν μπαίνουν στη μνήμη εργασίας.

A. Θεωρία

3. Ανάστροφη Αλυσίδωση

3. Παράδειγμα με κατηγορήματα

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ:

Δίνονται τα ακόλουθα γεγονότα:

(Bill lives-in Lamia)

(Chris lives-in Salonica)

(Katherine lives-in Lamia)

(Chris likes historical-novels)

(Bill likes GatesofFire)

(StevenPressfield is-author-of GatesofFire)

(StevenPressfield is-author-of LastoftheAmazons)

Ζητείστε από το σύστημα να αποδείξει τον ισχυρισμό (LastoftheAmazons is-recommended-for Bill), δεδομένης της βάσης κανόνων:

R1	If Then	(x likes StevenPressfield) (x likes historical-novels)
R2	If and Then	(x likes y) (z is-author-of y) (x likes z)
R3	If and Then	(x lives-in Lamia) (x likes historical-novels) (x likes mythology)
R4	If Then	(x likes GatesofFire) (x likes mythology)
R5	If Then	(x lives-in Salonica) (x likes AlexandertheGreat)
R6	If Then	(x likes mythology) (LastoftheAmazons is-recommended-for x)
R7	If and Then	(x likes AlexandertheGreat) (x likes historical-novels) (TheVirtuesofWar is-recommended-for x)

A. Θεωρία

3. Ανάστροφη Αλυσίδωση (3. Παράδειγμα με Κατηγορήματα)

Η αναστροφή αλυσίδωση γίνεται με τον σχεδιασμό ενός AND/OR δένδρου που στόχο έχει να οδηγηθούμε από το συμπέρασμα σε γεγονότα που ισχύουν.

Λύση:

Σχεδιάζουμε το AND/OR δένδρο για το ερώτημα

B. Ασκήσεις

Εφαρμογή 1

Δίνεται η παρακάτω βάση κανόνων:

R1: **if A and B then C**

R2: **if C and D then E**

R3: **if C and E then G**

Η μνήμη εργασίας είναι WM = {A, B, D}.

(α) Να σχεδιαστεί το **δίκτυο κανόνων**

(β) Ζητείται να αποδειχθεί το G, αν χρησιμοποιούνται οι παρακάτω υποθέσεις εργασίας:

- αλυσίδωση προς τα εμπρός (forward chaining)
- ο πρώτος στη σειρά υποψήφιος κανόνας πυροδοτείται
- ο ίδιος κανόνας πυροδοτείται μόνο μια φορά

(γ) Ζητείται να αποδειχθεί πάλι το G, αλλά χρησιμοποιώντας ανάστροφη αλυσίδωση (backward chaining).

Β. Ασκήσεις

Εφαρμογή 2

Δίνεται η παρακάτω βάση κανόνων:

R1: if A and C then $\neg H$

R2: if A and B then D

R3: if D and $\neg H$ then C

R4: if C and I then E

R5: if C and D then I

R6: if E and A then F

R7: if E and F then G

Η μνήμη εργασίας είναι $WM = \{A, B, \neg H\}$.

(α) Ζητείται να αποδειχθεί το G, αν χρησιμοποιούνται οι παρακάτω υποθέσεις εργασίας:

- αλυσίδωση προς τα εμπρός (forward chaining)
- ο πρώτος στη σειρά υποψήφιος κανόνας πυροδοτείται
- ο ίδιος κανόνας πυροδοτείται μόνο μια φορά
- κάθε νέο γεγονός που εισέρχεται στη WM συνεπάγεται διαγραφή κάθε παλαιότερου ίδιου

(β) Ζητείται να αποδειχθεί πάλι το G, αλλά ως στρατηγική ελέγχου να χρησιμοποιηθεί η προσφατότητα και δευτερευόντως η σειρά αναγραφής (η μη πυροδότηση του ίδιου κανόνα εξακολουθεί να ισχύει).

(γ) Ζητείται να αποδειχθεί πάλι το G, αλλά χρησιμοποιώντας ανάστροφη αλυσίδωση (backward chaining).